

Azərbaycanda və dünya ölkələrində insultun statistikasi

Şəhla İsmayılova¹

¹ İctimai Səhiyyə və İslahatlar Mərkəzi

Açar sözlər: *insult, statistika, tədqiqat, insult mərkəzi.*

İnsan ölümlərinin səbəblərini bilmək nəyə görə vacibdir?

Bildiyimiz kimi, insan ölümlərinin il ərzində sayının və səbəblərinin müəyyənləşdirilməsi xəstəliklərin və travmaların insanlara təsirinin ölçülməsi ilə bərabər ölkənin səhiyyə sisteminin effektivliyinin qiymətləndirilməsinin vacib üsuludur.

Ölüm səbəblərinin statistik göstəriciləri səhiyyə təşkilatçılarında ictimai səhiyyə tədbirlərinin istiqamətini müəyyən etməyə kömək edir.

Bu baxımdan baş beynin damar xəstəlikləri ən aktual tibbi və sosial problemlərdən biridir. Son zamanlar beyin qan dövranının kəskin pozulmalarının rastgəlmə tezliyində yüksək artım müşahidə olunur. Müasir dövrdə insult əksər ölkələrdə ölüm səbəbləri arasında ikinci-üçüncü yerləri, əliliyin səbəbi kimi isə birinci yeri tutur. <https://szgmu.ru/rus/m/457/>

İnsult keçirmiş xəstələrin 31%-nə özlərinə qulluq üçün digər şəxslərin köməyi tələb olunur, 20%-i isə müstəqil şəkildə gəzə bilmirlər. Əvvəlki əmək fəaliyyətinə xəstələrin yalnız 20% qayıda bilir. Həmçinin insult ailə üzvlərinə müəyyən öhdəliklər qoyur və cəmiyyətə ağır sosial-iqtisadi yük olur. Kəskin işemik insult dünyada ölüm və əlilliyin ən çox rast gəlmə səbəblərindən biridir.

Qeyri-travmatik beyindəxili qanaxmanın səbəbi 50% hallarda arterial hipertoniya, 10-12% hallarda serebral amiloid angiopatiya, 10% hallarda antikoagulyantların qəbulu, 8% hallarda şiş və 20% hallarda digər səbəblər olur.

Spontan subaraxnoidal qanaxma əksər hallarda (70-85%) anevrizmanın çırılması nəticəsində baş verir.

Slayd3, 4Amerika Ürək Assosiyasının insult və ürək-damar xəstəliklərinin statistik məlumatlarına əsasən, insultlu xəstələrdə miokard infarktı, qeyri stabil stenokardiya və qəfləti ölüm riski 2-3 dəfə çoxdur.

Slayd 4 İlkin insultdan sonra sağ qalanların 2-3%-

də ilk 30 gün, 10-16%-də birinci il ərzində insult təkrarlanır. Qeyd edilir ki, təkrari insultun birinci il ərzində rast gəlmə tezliyi beyin infarktların ayrı-ayrı variantlarında müxtəlifdir: total karotid hovuzda – 6%, hissəvidə – 17%, lakunar infarktda – 9%, vertebrobazilyar hovuzda – 20%. Bununla belə karotid hovuzda hissəvi infarkt olan xəstələrdə insultun erkən vaxtlarda təkrarlanma riski yüksəkdir, lakunar infarktlarda isə təkrarlama ehtimalı daha aşağıdır. Ona görə də insult keçirdikdən sonra belə serebral və kardioloji fəsadların qarşısını alınması məqsədi ilə etiologiyaya uyğun olaraq müalicə aparılması vacibdir. İnsultlar zamanı effektiv müalicə və profilaktik metodlarının tətbiqi Qərbi Avropa ölkələri, ABŞ, Yaponiya və Avstraliyada son 15 il ərzində insultla bağlı ölüm hadisələrinin 50%-dən çox azalmasına səbəb olmuşdur.

Ürək-damar xəstəliklərinin, o cümlədən beyin insultlarının inkişaf riski, 50 yaş dövründən başlayaraq qalan həyat müddəti üçün əsas risk amilləri mövcud olmadığı halda kişilər üçün 5,2%, qadınlar üçün isə 8,2% təşkil edir. Lakin iki və daha çox əsas risk amilləri mövcud olan insanlardabeyin insultlarının inkişaf riski 68,9% kişilərdə və 50% qadınlarda təşkil edir.

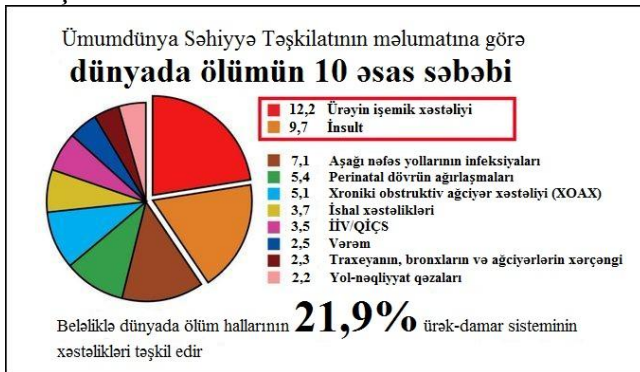
Slayd 5 Dünya Səhiyyə Təşkilatının məlumatlarına görə,

- hər il dünyada 17 milyona yaxın insult xəstəsi qeydiyyatdan keçir.
- 6 milyona yaxın insan həyatını bu xəstəlik səbəbindən itirir.
- Gələcək 20 il ərzində dünyada tibbin inkişafı nəticəsində insult riski 30-35 % azalacaq, eyni zamanda, yaşam müddətinin uzanması və əhalinin qocalması ilə əlaqədar, bu xəstəlik 11 % artacaq
- hər iki saniyədə ərzində dünyada bir insult hadisəsi baş verir.

Slayd 6 2016-cı ildə Dünya Səhiyyə Təşkilatı

tərəfindən dünyada baş verən 56, 9 mln ölüm hallarının 10 əsas səbəbi açıqlanmışdır (şəkil slayd).

Diqramdan görüldüyü kimi, Ürəyin işemik xəstəliyi və insult insan həyatına ən çox son qoyan amillərdir (21, 9%). Müqayisə üçün traxeya və bronxların xərcəngi daxil olmaqla ağciyər xərcəngindən 2,3 % insan, vəfat etmişdir.

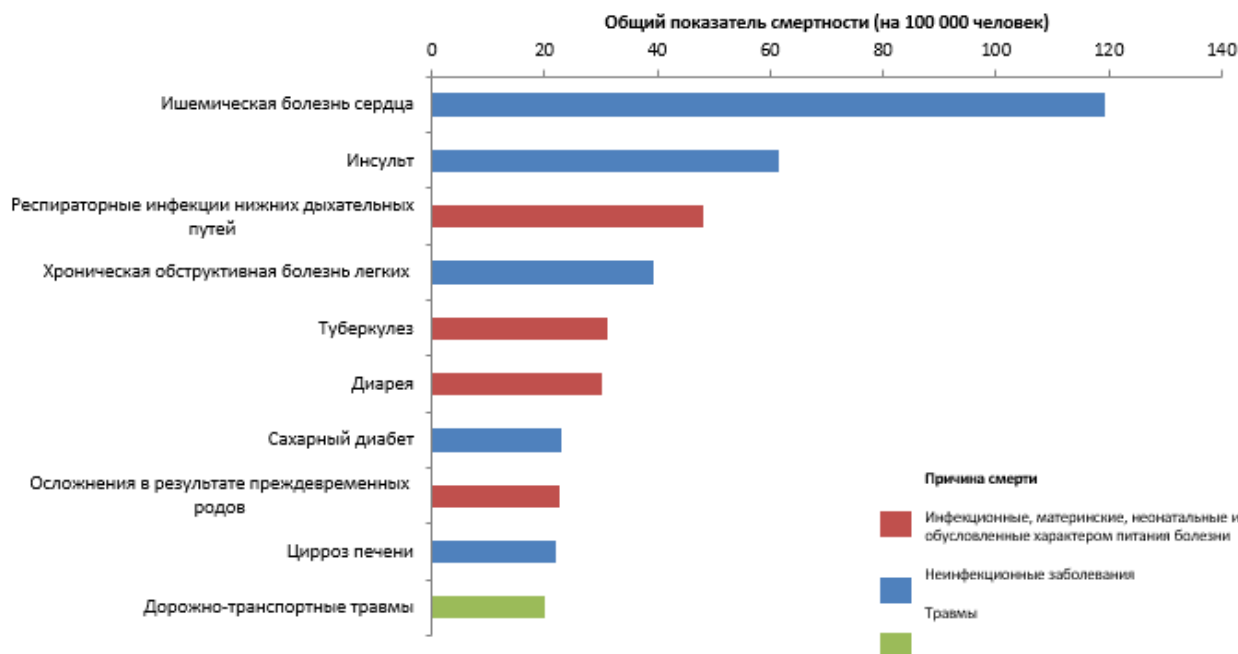


Slayd 7,8 Növbəti slaytlardan görüldüyü kimi (diqramlar...), Orta-aşağı və orta-yüksək gəlirli ölkələri müqaisə etdikdə demək olar ki, ürəyin işemik xəstəliyin, insultun, ağ ciyərlərin xroniki obstruktiv xəstəliyinin ümumi ölüm göstəriciləri (100 000 əhaliyə) orta-yüksək gəlirli ölkələrdə daha yüksəkdir. (slayd,...)

10 ведущих причин смерти в мире (2016 г.)

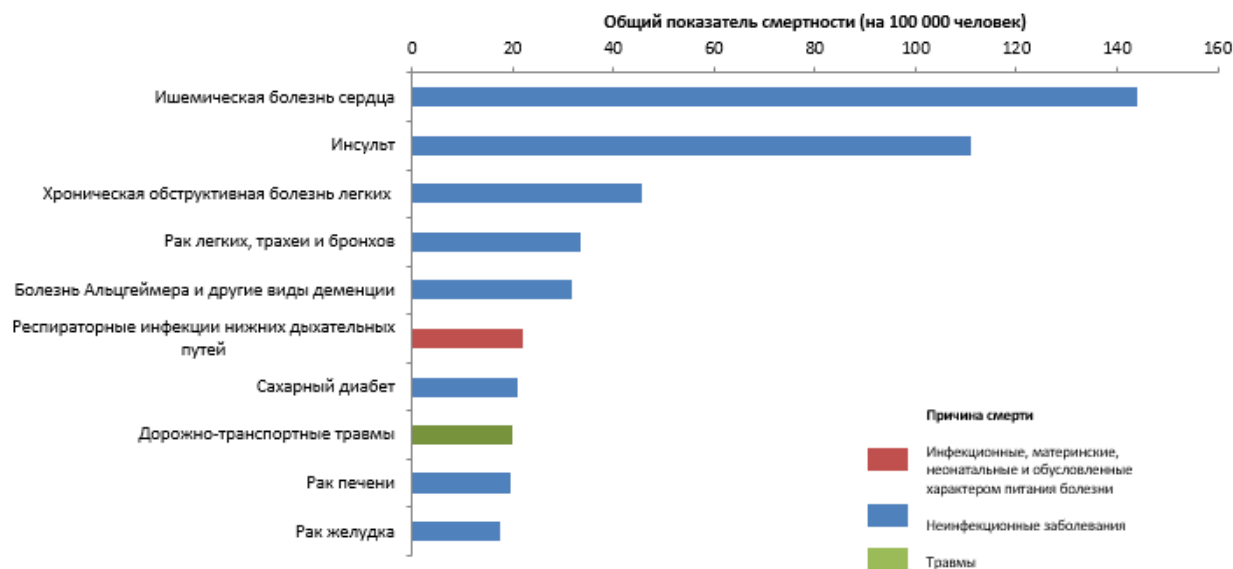


10 ведущих причин смерти в странах со средне-низким уровнем доходов в 2016 г.



Source: Global Health Estimates 2016: Deaths by Cause, Age, Sex, by Country and by Region, 2000-2016. Geneva, World Health Organization; 2018.
World Bank list of economies (June 2017). Washington, DC: The World Bank Group; 2017 (<https://datahelpdesk.worldbank.org/knowledgebase/articles/906519-world-bank-country-and-lending-groups>).

10 ведущих причин смерти в странах со средне-высоким уровнем доходов в 2016 г.



Source: Global Health Estimates 2016: Deaths by Cause, Age, Sex, by Country and by Region, 2000-2016. Geneva, World Health Organization; 2018.
World Bank list of economies (June 2017). Washington, DC: The World Bank Group; 2017 (<https://datahelpdesk.worldbank.org/knowledgebase/articles/906519-world-bank-country-and-lending-groups>).

Şəkərli diabetdən orta-yüksək gəlirli ölkələrdə ümumi ölüm göstəricisi daha aşağıdır. Qeyd olunur ki, şəkərli diabet miokard infarktının, insultun inkişaf riskinin 2-4 dəfəyədək artması ilə assosiasiya olunur.

slayd 9 <https://journals.sagepub.com/home/wso>
<https://www.podbean.com/media/share/pb-3tgd-64fd44>

“Beynəlxalq insult jurnalında” (International Stroke Journal; IJS) insult üzrə dünya statistikasının 2017-ci il üçün xəstəliklərin beynəlxalq təsnifatı 10-cu baxış əsasında göstəriciləri nəşr edilib.

slayd 10 Bura Ümumdünya Səhiyyə Təşkilatına ölüm göstəriciləri insultun fərdi kateqoriyalarına görə (I60, I61, I62, I63, I64, I67 və I69 kodlar)məlumatları təqdim etmiş ölkələr daxil edilmişdir.

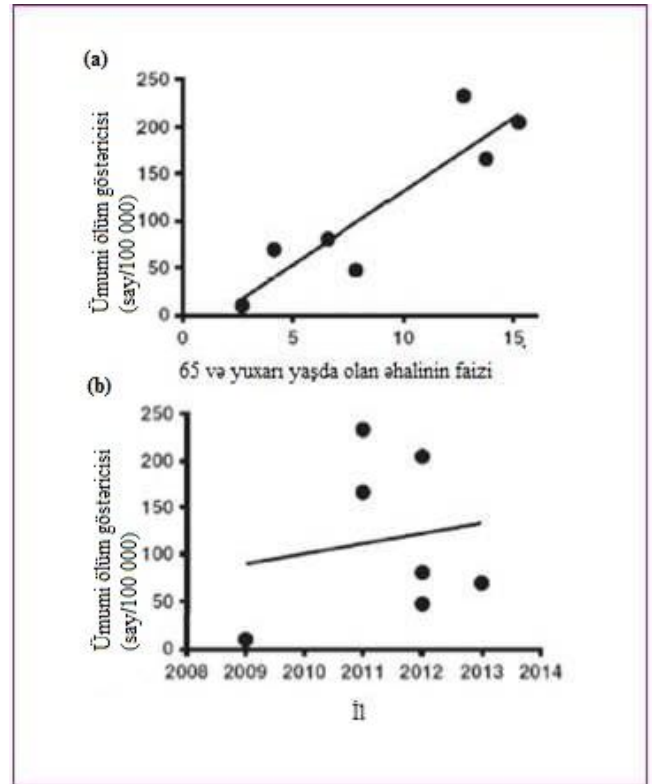
Digərləri öz ölkələrinin ölüm göstəricilərini kombinasiya olmuş şəkildə geniş insult kateqoriyasından istifadə etməklə yuxarıda göstərilən və

(slayd 11) I65, I66 və I68 kodlardan istifadə edərək təqdim etmişlər. Bu kodları okklyuziya və preserebral və serebral stenozlara aid etmək olar, buna görə də bu göstəricilərin daxil olunması obyektiv şəkildə müqasimə aparmağa imkan vermir, çünki insulta məxsus olmayan kodlar da daxil olur və göstəricilər daha yüksək olur. Lakin, məlumatları əldə etmək mümkün olmayan hallarda ayrı-ayrı kodlarla məlumatların toplanması tövsiyə olunur.

Slayd 12 burada 1 il ərzində ÜST-na ölüm göstəricilərini “serebrovaskulyar xəstəliklər” geniş kateqoriyasından istifadə etməklə təqdim edən 7 ölkələrin göstəriciləri verilib. Belarusiya, Qazaxstan, Oman, Rusiya Federasiyası, Seyşel adaları, Türkmənistan və Ukrayna.

Bu 7 ölkə arasında ölüm göstəriciləri qadınlarda daha yüksək olmaqla ən yüksək Rusiya Federasiyası, Ukrayna və Belarusiyada olub.

Ümumi ölüm göstəriciləri ilə 65 yaşdan böyük əhəlinin payı arasında müsbət korrelyasiya müşahidə olunur. (şəkil 1)



Şəkil 1. 65 və yuxarı yaşda olan əhəli qrupundan (a) ($Y = 15,61X - 24,69; p = 0,0048$) və (b) təqvim ilindən ($Y = 10,69X - 21392; p = 0,73$) asılı olaraq insultla əlaqədar ümumi ölüm səviyyəsi.

65 yaşdan böyük əhəlinin payı Rusiya Federasiyasında daha çox (12,7%) olmasını nəzərə alaraq ölüm göstəriciləri gözləndikdən daha yüksək idi (233 hal/100 000 əhəliyə), əksinə Seyşel adalarında 65 yaşdan böyük əhəlinin payı (7,9 %) olmasını nəzərə alaraq insultdan ümumi ölüm (48 hal/100 000 əhəliyə) gözləndikdən daha az olub.

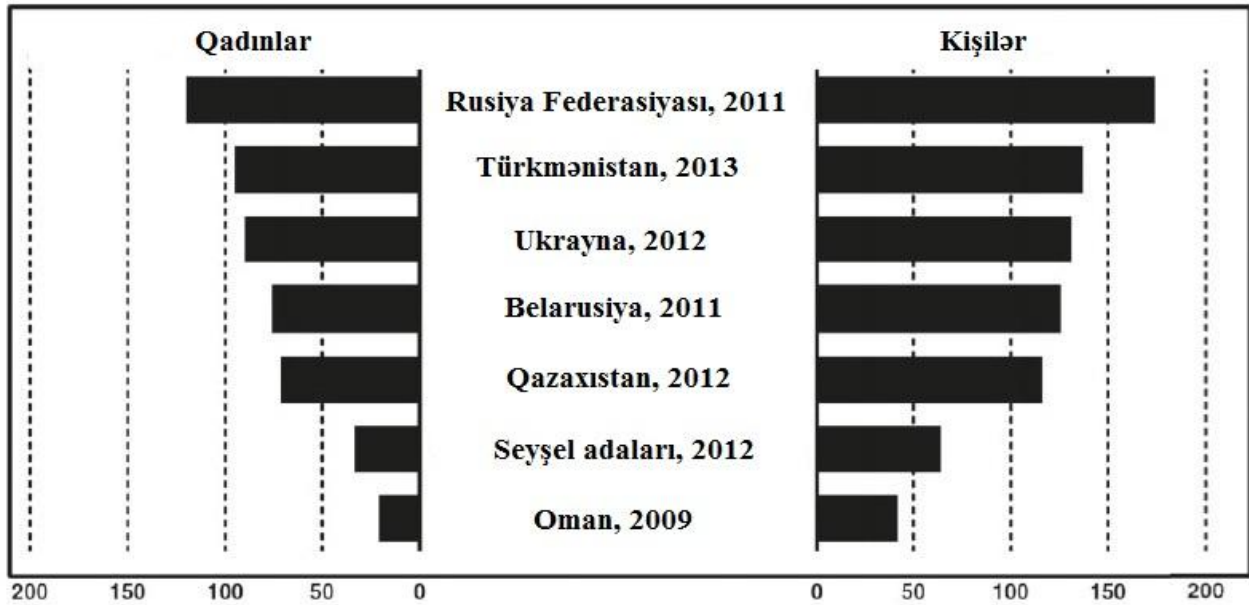
Zamanla ölüm göstəricilərinin azalması Belarusiya, Qazaxstan, Ukrayna və Rusiya Federasiyasında müşahidə olunmuşdur. Ən çox azalma Qazaxstan və Rusiya Federasiyasında qeydə alınmışdır.

(şəkil 2 slayd 13) Yaşa görə korreksiya olunmuş ölüm göstəriciləri kişilərdə daha yüksək olmaqla Rusiya Federasiyasında və Türkmənistanda daha çox olub.

Məlumatlara əsasən insultdan ümumi ölüm göstəriciləri ən yüksək olan ölkələrdə qadınlardan sayı daha çox olub. Yaşla korreksiya olunan

göstəricilər kişilərin sayının daha yüksək olmasını təsdiqləməsi faktı, qadınlarda insultun daha irəlmiş yaşlarda baş verməsinə işarə edir. Həqiqətən də, bu 7 ölkədə 65 yaşdan böyük əhalinin payı yüksəkdir və bu göstərici ümumi

ölüm göstəricisi ilə yüksək səviyyədə korrelyasiya edir.



Slayd 14 Rusiya Federasiyası üzrə statistik məlumatlar

Bir çox digər ölkələrdə olduğu kimi, Rusiya Federasiyasında insulta dair dəqiq Dövlət statistikasına mövcud deyil. Rəsmi statistika orqanları baş-beyin damar xəstəliklərini yeganə bir nozologiya kimi təsnif edirlər, insultu ayırırlar. Baş-beyin damar xəstəlikləri strukturuna həm beyin qan dövranının kəskin pozulmaları (insultun fərqli tipləri və yarımtipləri) həm də xroniki pozulmaları daxil olmasını nəzərə alaraq bu ölkədə insultun yayılmasının dürüst epidemioloji göstəriciləri mövcud deyil.

Rusiya Federasiyasının Səhiyyə nazirliyinin 2016-cı il üçün məlumatlarına əsasən serebrovaskulyar xəstəlikləri 18 yaşdan böyük hər 100 000 əhaldə 950,9 hal, onlardan ¼-də işemik insult qeydə alınmışdır. Əhalinin ümumi ölüm göstəricisiləri strukturunda baş-beyin qan dövranının kəskin pozulmalarının payı 21, 4% təşkil edib. İnsultun kəskin dövründə letal hallar 35% və xəstəliyin inkişafından başlayaraq sonrakı 1 il müddətində 50% təşkil edib.

Slayd 15 Bütün insultların 80%-i işemik insultlar olub. İnsultlar və tranzitor işemik həmlələrin 95% embolik xarakterli fəsadlarla bağlıdır. Əksər hallarda bu arterial sistemin ekstrakranial nahiyələrində lokalizasiya olan pıləklərdir. Qeyd etmək lazımdır ki, insult keçirmiş xəstələrin yalnız 15%-də anamnezdə TİH şəklində nevroloji simptomatika müşahidə olunub.

Rusiyanın ölüm göstəriciləri ABŞ və Kanada ilə müqayisədə 4 dəfə çoxdur. Avropa ölkələri arasında Rusiyada serebrovaskulyar xəstəliklərindən ölüm halları ən yüksəkdir.

Hal - hazırda Rusiya Federasiyasında insultlu xəstələrə xüsusiləşdirilmiş yardım göstərən damar mərkəzləri şəbəkəsi təşkil olunub. Bura ilkin damar şöbələri və regional damar mərkəzləri daxildir. 2017-ci ildə 459 ilkin damar şöbələri və 134 regional damar mərkəzləri fəaliyyət göstərirdi.

Əhalinin 0,7% insult keçirib (1 mln insan), onların 1/3 hissəsi əmək qabiliyyətli olan şəxslərdir, lakin əmək fəaliyyətinə onların yalnız 1/4 qayıdır.

Rusiya profilaktik tibbi mərkəzin məlumatlarına əsasən baş-beyin damar xəstəliklərindən kişilərin

25% və qadınların 39%-i vəfat edir. Karotid hovuzun total insultu zamanı ən yüksək letal hallar qeyd olunur (60% birinci il ərzində). Böyük şəhərlər arasında vəziyyət fərqlidir.

Slayd 16 Sankt-Peterbuq Rusiya Federasiyasının böyüklüyünə görə ikinci şəhəridir. 2018-ci il üçün əhalisinin sayı 5 351 935 insandır. Populyasiyada orta yaşlı, yaşlı insanların sayı daha çoxdur. 2017-ci ildə insult baş verdikdən sonra ilk 4,5 saat ərzində hospitalizasiya olanların sayı 26%-dən 2018-ci ildə 32%-dək artmışdır, o cümlədən xəstəxanadaxili insultların erkən diaqnostikası hesabına. İşemik insult səbəbli xəstəxanadaxili letallıqda azalma dinamikası müşahidə olunur: 2014-ci il 19,4%-dən 2017-ci ildə 15,8%-dək. Buna baxmayaraq bu göstəricilər inkişaf etmiş ölkələrlə və Rusiya üzrə orta göstəricilərlə müqaisədə yüksəkdir.

Moskvada insultlu xəstələrin sayı son 20 ildir ki, 36 000-dən aşağı düşmüşür. İşemik insultdan sonra yalnız 16-13% xəstələrdə tam sağalma müşahidə olunur. Lakin, hətta sağqalmış xəstələrin 50%-də növbəti 5 il ərzində təkrar insult halları qeyd olunur.

Moskva vilayətində insult və serebrovaskulyar xəstəliklərdən ölüm göstəricilərində azalma müşahidə olunur: 100 000 əhaliyə 2017-ci ildə – 140,8 hal 2018-ci ildə 135, 9hal; İnsult üzrə 2017-ci il – 105,6 hal, 2018-ci ildə 97, 4 hal Rusiyada insultsonrası əlillik bütün əlillik halları arasında 1 yer tutur və 100 000 əhaliyə 3,2hal təşkil edir.

2015-ci ilin məlumatlarına görə bir insultlu xəstənin idarə olunması, xəstəxana müalicəsi, reabilitasiya və ikincili profilaktika da daxil olmaqla ildə 127 000 rubl təşkil edir. Dövlətin yalnız birbaşa xərclərinin ümumi həcmi yeni halların 450 000 olması hesabı ilə ildə 57,2 mlrd rubl təşkil edir. Bununla bağlı ölkədə epidemioloji göstəricilərin obyektiv qiymətləndirilməsi, tendensiyaların, xəstələnmə və ölüm səviyyələrinin dəyişməsində səbəbnəticə əlaqələrin aşkarlanması sosial-iqtisadi zərərin azalması üçün çox vacibdir və aktual məsələlərdən biridir.

Qərbi ölkələri ilə müqaisədə Rusiyada serebrovaskulyar patologiyalardan insanlar daha cavan yaşlarda vəfat edirlər. ABŞ-da qan dövrəni

xəstəliklərdən vəfat edənlərin 10%-dən azı 65 yaşdan cavan, Rusiyada bu göstərici 30%-dir.

Slayd 17 ABŞ üzrə statistik məlumatlar

Milli ürək, ağciyər və qan institutunun statistikasına əsasən hər il ürək damar xəstəliklərindən 815 min, insultdan -250 min amerikalı vəfat edir. Amerika ürək assosiasiyasının hesablamalarına görə bu xəstəliklərin müalicəsinə 420 milliard dollar xərclənir.

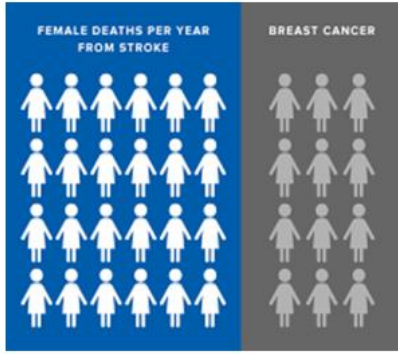
Xəstələnmə, ölüm və əlillik göstəriciləri

- ABŞ-da 2013-ci ildə insult təxminən 795000 nəfərdə ortaya çıxır, bunlardan 185000 nəfəri təkrar hücumla məruz qalırlar.
- Hər 4 hadisədən üçü ilk dəfə baş verən insult halıdır
- İnsultlu xəstələrin sayı miokard infarktli xəstələrin sayı ilə təxminən eynidir.
- Hər 40 saniyədən bir insult baş verir, hər 3 dəqiqə 42 saniyədən bir - ölüm
- İnsult ölüm səbəblərinin 5-cisidir; ildə 142 000 insan - buda hər 19 ölümün biridir.
- Slayd 14 Proqnozlar göstərir ki, 2030-cu ildə əlavə olaraq 3.4mln 18 yaşdan böyük insanlarda insult baş verəcək, buda 2012-ci ilə nisbətən 20,5% çoxdur.
- 10% hallarda insult 18-50 yaş arasında rast gəlir
- İnsult və ya damar demensiyası yaddaş itkisinin əsas səbəbidir

Slayd 19 Qadınlar arasında insult

- Qadınlarda insult halları daha çox rast gəlir, səbəblərdən biridə onların daha uzun müddət yaşamasıdır
- Kişilərlə müqaisədə hər il 55 000 qadın çox insult keçirir
- Qadınlarda insult riskini hormonal status, hamiləlik, doğuş və digər qender faktorları artırır.
- Yüksək arterial təzyiq, aura ilə miqren, səriyici aritmiya, diabet, depressiya və emosional stress kimi risk faktorları qadınlar üçün daha əhəmiyyətlidir və onlarda daha tez-tez rastlaşır

İnsult hər 100 000 hamilə qadının 34-də baş verir, hamiləliyi olmayan hər 100 000 qadının 21-də



Slayd 20 ABŞ-da uşaqlarda insult

Yenidoğulmuşlar və uşaqlar da daxil olmaqla hər kəsdə insult baş verə bilər.

Uşaqlarda insult böyüklərdən fərqlənir. Yenidoğulmuşun 28-ci gününədək (prenatal və perinatal işemik insult)baş vermiş insult zamanı ciftədən qopmuş tromb beyin damarlarında tıxanır və işemiyaya səbəb olur. 28 gün -18 yaş arasında baş verən insultların səbəbi perimorbid vəziyyətlərlə şərtlənir. Adətən, bu anadangəlmə ürək qüsurları, *oraqvari* hüceyrəli *anemiya* xəstəlikləridir. Digər risk faktorları infeksiya xəstəlikləri, baş və boyun travmaları, damar problemləri və qan xəstəlikləridir. Uşaq işemik insultlarının 25% -i anadangəlmə ürək qüsurları ilə bağlıdır.

- ABŞ-da ağdərili uşaqlarla müqaisədə qaradərili uşaqlarda insult ehtimalı 2 dəfə daha çoxdur
- Ana sağlamlığı və hamiləliyin gedişatı perinatal insultu müəyyənləşdirən səbəblərdəndir
- Anadangəlmə ürək qüsuru olan uşaqlarda insult riski 19 dəfə çoxdur

Slayd 21 Avropa regionu üzrə statistik məlumatlar

27 Avropa ölkələrində qeyd olunan 4,3 mln ölüm halları (bütün ölüm hallarının 48%) qan dövranı xəstəliklərinin payına düşür. Avropa ölkələrində

statistik rəqəmlər nəzərə çarpan dərəcədə dəyişir. Məsələn, şərq və mərkəzi Avropa ölkələrində regionun digər ölkələri ilə müqaisədə ölüm və xəstələnmə halları daha yüksəkdir. Bu göstəricilərin ən aşağısı Portuqaliya, İspaniya, Fransa, İtaliya, Niderland və İsveçrədə qeyd olunur.

Slayd 22 Böyük Britaniyaüzrə statistik məlumatlar

- Hər il 100 000 insult hadisəsi müşahidə olunur, bu hər 5 dəqiqədə 1 halın baş verməsideməkdir
- Ölkədə 1,2 mln insan insult keçirib
- İngiltərə və Uelsdə insult ölüm səbəbləri üzrə 4-cü yerdədir, Şimalı İrlandiya və Şotlandiya 3- cü yerdədir.
- İnsultdan sonra sağqalanların 1/3-ə depressiya müşahidə olunur
- İngiltərə və Uelsdə trombolizis əməliyyatına, trombların müalicəsinə təcili ehtiyacı olan hər 10 xəstədən 8-i müalicə alır, Şotlandiyada hər biri.
- İnsultdan sağqalanların 2/3 xəstəxanadan əlilliklə evə yazılırlar.
- əmək qabiliyyəti olan insanların insult keçirdiklərindən 8 il sonra işsiz qalma ehtimalı digər sağlam əhali ilə müqaisədə 2-3- dəfə yüksəkdir
- hər 10 hemoragik insult keçirən insanın biri xəstəxanaya çatmamış vəfat edir.
- Bütün insultların 85%-ə yaxın işemik və 15% hemoragik insultlardır.
- 1990-cı ildən 2010-cu ilədək insultlar sayı 25% (1/4) azalıb
- Təqribən hər 6 kişidən birində və hər 5 qadıncıdan birində insult baş verir
- Növbəti 15 il ərzində (2035-ci ilədək) 45 yaş və daha böyük insanlar arasında ilk insult hadisələrinin 59% artması gözlənilir
- Cəmiyyətə insultun idarə olunması 26 mlrd funt sterliqə başa gəlir.
- Həmçinin, növbəti 15 il ərzində (2035-ci ilədək) 45 və daha böyükyaşlıinsult

keçirmiş insanlar arasında sağqalma 123% artacaq

- Tranzitor işemik həmləni də insult kimi ciddi qiymətləndirmək lazımdır, çünki onun ardınca tam şəkildə insult baş verə bilər. TİH-dən sonra baş vermiş insultların 50% novbəti 24 saat ərzində, 8%-i (bu hər TİH keçirən 12 nəfərdən biridir) 1 həftə ərzində baş verir.

Böyük Britaniya üzrə Uşaqlarda insult

- İldə 400-dən çox uşaq insultları baş verir, yəni hər gün 1 uşaqdan çox
- Onlardan $\frac{3}{4}$ 10 yaşadək uşaqlarda
- Qanaxmalar ilə bağlı insultlar (hemorragik) uşaqlarda daha tez-tez rastlaşır, təxminən 50% hallarda (böyüklərdə 15%)
- İnsult uşaqların psixoloji və sosial inkişafına təsir edir. Tədqiqatlar göstərir ki, onlar digər uşaqlarla ünsiyyət qurmaqda çətinlik çəkirlər.

Azərbaycanda

Azərbaycanda statistik göstəricilər dünyadakı orta göstəricilərə uyğundur. Azərbaycanda il ərzində 100 min əhali arasında 200-300-ə yaxın insultla xəstələnmə qeydə alınır.

insult keçirən xəstələrin 30 faizi ilk ay ərzində dünyasını dəyişir, digər 30 faiz əlil olur, başqasının yardımına ehtiyacı olur. Qalan xəstələr əmək fəaliyyətini bərpa edə bilər.

ürək əməliyyatları edən insanlar arasında insulta rast gəlinmə faizi daha çox olur. Müxtəlif yaş qruplarında insultun risk faktorları müxtəlif olur. gənclər arasında insultla xəstələnmə göstəricisi aşağıdır: Anadangəlmə ürək qüsurları, bədxassəli, irsi arteriaial hipertensiya, təzyiqin cavan yaşda yüksək olması, qan xəstəlikləri, narkotiklərdən istifadə cavan yaşda insulta səbəb olur.

Dövlət statistika komitəsinin məlumatlarına görə 2018-ci ildə “baş beyin damar xəstəlikləri” diaqnozu ilə 6 266 nəfər qeydiyyatda götürülüb.

Onlardan 3194 nəfər – kişi, 3072-si qadındır, 750 nəfəri 18-29 yaş arası insanlardır, onlardan 355 kişi və 395 qadındır.

AR Səhiyyə Nazirliyinin məlumatlarına görə 2018-ci ildə ölkədə insuldan 8156 nəfər vəfat edib. Bu əsasən 70 yaşdan böyük insanlardır.

2004-cü ildə Dünya Səhiyyə Təşkilatı belə bir statistika açıqlayıb ki, dünyada yaşlılar arasında hər altı nəfərdən biri beynin qan dövranının kəskin pozulması ilə üzləşir.

Elə həmin il Dünya Səhiyyə Təşkilatı insultu global epidemiya elan edib və 2006-cı ilin oktyabrında Beynəlxalq İnsultla Mübarizə Təşkilatı təsis olunub. Onun 85 ölkədən 3,5 mindən çox fərdi və 60-dan çox kollektiv üzvü var. Təşkilatın təşəbbüsü ilə həmin ildən İnsultla Mübarizə Günü qeyd olunmağa başlayıb. Dünyanın 40 ölkəsində oktyabrın 29-u Ümumdünya İnsultla Mübarizə Günü kimi qeyd olunur.

Həmin təqvim günü həyata keçirilən bütün fəaliyyətlərin hədəfi əhalinin diqqətini risk faktorlarının korreksiyasına, vaxtında profilaktik baxışlardan keçməsinə, xəstəliklə əlaqədar ilkin simptomlara və onların əmələ gəlməsi zamanı aparılan təxirəsalınmaz tədbirlərə və ümumiyyətlə insult haqqında xəbərdarlığına yönəltməkdir.

Maliyyə Mənbəyi: Məqalənin hazırlanmasında heç bir kənar maliyyə mənbəyindən istifadə edilməyib.

Maraqların toqquşması: Qeyd edilməyib.

ƏDƏBİYYAT

1. Статистика инсульта 2019
<https://szgmu.ru/rus/m/457/>
2. International Journal of Stroke Volume 15 Issue 3, September 12, 2019
3. Stroke Recovery and Rehabilitation Roundtable
<https://journals.sagepub.com/home/wso>
4. The Global Stroke Statistics 2016-11-28
<https://www.podbean.com/media/share/pb-3tgd-64fd44>
5. Мировая статистика по инсульту: обновлённые данные по смертности в странах, использующих общий код «Цереброваскулярные болезни» Amanda G., George Howard SAGE International Journal of stroke 2015? Vol. 10(6) 3-9
https://journals.sagepub.com/pb-assets/cmscontent/IJS/WSO_Russian_cover_to_cover_rev2.pdf
6. Сравнительная характеристика показателей заболеваемости ишемическим и геморрагическим инсультом в России П.А. Мачинский и другие УДК 616-005 DOI 10.21685/2072-3032-2019-2-11 №2 (50), 2019
<https://cyberleninka.ru/article/n/sravnitel'naya-harakteristika-pokazateley-zabolevaemosti-ishemicheskim-i-gemorragicheskim-insultom-v-rossii/viewer>
7. Правительство Санкт-Петербурга Распоряжение Об утверждении региональной программы Санкт-Петербурга «Борьба с сердечно-сосудистыми заболеваниями» на 2019-2024
<http://zdrav.spb.ru/media/filebrowser/%D0%BF%D1%80%D0%BE%D0%B3%D1%80%D0%B0%D0%BC%D0%BC%D0%B0-%D1%81%D1%81%D0%B7-18.06.2019.pdf>
8. Инсульт пошаговая инструкция М.А. Пирадов, М.Ю. Максимова Москва издательская группа «ГЭОТАР – Медиа» 2019
<https://www.neurology.ru/sites/default/files/assets/documents/2019/01/str.pdf?download=1>
9. Эпидемиология инсульта в России по результатам территориально-популяционного регистра (2009-2010) Стаховская Л.В.[1], Ключихина О.А.[2], Богатырева М.Д.[3], Коваленко В.В.[4] (Опубликовано в: Журнал неврологии и психиатрии, 2013, №5, с. 4-10)
<http://www.demoscope.ru/weekly/2016/0691/analit02.php>
10. 2019 ASM Fact Sheet - American Stroke Association
<https://www.stroke.org/-/media/stroke-files/about-us/asm/general-asm-resources/2019-stroke-fact-sheet--approved.pdf?la=en&hash=4722D6AE8F431C78B8546921CA18ADA6C79783F0>
11. Эпидемиология сердечно-сосудистых заболеваний Е.Б. Исаков, 2017 УДК 616.1
<https://cyberleninka.ru/article/n/epidemiologiya-serdechno-sosudistyh-zabolevaniy>
12. State of the nation 2018.pdf - Stroke Association Stroke statistics february 2018
https://www.stroke.org.uk/sites/default/files/state_of_the_nation_2018.pdf
13. Respublika Klinik Xəstəxanasında tədbir keçirilmişdir 30/10/2017
<http://sehiyye.gov.az/main/1850-respublika-klinik-xstxanasnda-tdbir-kecirilmidir.html>
14. 10 ведущих причин смерти в мире 24 мая 2018 г.
<https://www.who.int/ru/news-room/fact-sheets/detail/the-top-10-causes-of-death>